

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

Oikeusministeriö/LAVO
Leena Rantalankila

Viite: Lausuntopyyntö 5/41/2011

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI EUROOPAN UNIONIN JÄSENVALTIOISTA JA EUROJUSTILTA RIKOSASIAA VARTEN SAATUJEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ OIKEUSHALLINNON VIRANOMAISISSA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Oikeusministeriö on viitekohdassa mainitulla lausuntopyynnöllä pyytänyt Oikeusrekisterikeskukselta lausuntoa otsikossa mainitusta luonnoksesta.

Oikeusrekisterikeskus on kiinnittänyt huomiota luonnoksessa seuraaviin kohtiin.

1. Oikeusrekisterikeskuksen rekisterinpidossa olevat rikosasioita sisältävät henkilörekisterit

Oikeusrekisterikeskus toimii rikosrekisterin, sakkorekisterin, säilytysrekisterin ja oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä. Rikosrekisterissä, sakkorekisterissä ja säilytysrekisterissä käsitellään luonnoksen soveltamisalaan kuuluvia rikosasiatietoja.

Rikosrekisterijärjestelmä on otettu käyttöön keväällä 2013 ja järjestelmä sisältää uutena järjestelmänä mm. lokitietojärjestelmän. Osa rikosrekisteristä on edelleen manuaalista aineistoa. Rikosrekisterin manuaalinen aineisto on vanhoja tuomiotietoja, joita ei ole siirretty osaksi rikosrekisterijärjestelmää.

Säilytysrekisteri on järjestelmänä uusi ja otettu käyttöön keväällä 2012, samaan aikaan kun rikosrekisteritietojen vaihtoon velvoittava neuvoston puitepäättös¹ pantiin täytäntöön EU -rikosrekisterilailla. Säilytysrekisteri sisältää uutena henkilörekisterinä lokitietojärjestelmän.

Sakkorekisteri on rakennettu täytäntöönpanotehtäviä ajatellen ja on rakenteeltaan monimutkainen ja täysin erityyppinen rikos- ja säilytysrekisterin kanssa. Järjestelmä on jo yksitoista vuotta vanha ja alkaa olla elinkaarensa siinä vaiheessa, että mittavia muutoksia järjestelmään ei ole tarkoituksenmukaista tehdä. Sakkorekisteri sisältää mm. tietoja muista EU -jäsenvaltioista täytän-

¹ 2009/315/YOS

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 157 13101 Hämeenlinna	Vanajantie 10 B 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	029 56 65703	oikeusrekisterikeskus@om.fi

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

töönpantaviksi saapuvista päätöksistä. Osa päätöksistä, joita ei voida tallentaa sakkorekisterijärjestelmään, säilytetään rekisterin manuaalisessa osassa.

Oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä

Oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu ja päätösilmoitusjärjestelmään kuuluvissa, syyttäjän rikosasioiden käsittely- ja asianhallintajärjestelmässä (Sakari) tuomioistuinten rikostuomiosovelluksessa (RITU) ja tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmässä (Tuomas) saatetaan käsitellä luonnoksen soveltamisalaan kuuluvia rikosasiatietoja. Tulevaisuudessa aineistopankki -järjestelmä (AIPA) tulee korvaamaan Sakarin, RITU:n ja Tuomaksen ja käsiteltävät asiat siirtyvän uuteen järjestelmään.

Oikeusrekisterikeskus on edellä mainittujen Sakarin, RITU:n ja Tuomaksen, sekä tulevaisuudessa AIPA:n rekisterinpitäjä, mutta vastuu järjestelmien kehittämis- ja käyttöpalveluiden järjestämisestä kuuluu oikeusministeriölle². Oikeusministeriön AIPA -hanketoimistoa, joka on kokonaisvastuussa hankkeen edistämisestä, tulisi myös kuulla luonnoksen vaikutuksista hankekokonaisuuteen ja siihen liittyviin, soveltamisalaan kuuluvia, rikosasiatietoja sisältäviin henkilörekistereihin.

Oikeusrekisterikeskus ei ota tässä lausunnossaan kantaa muihin kuin rikosrekisterin, sakkorekisterin ja säilytysrekisterin tietosisältöön ja mahdollisiin järjestelmämuutoksiin kustannuksineen.

2. Rikosasiatietojen käsittely muihin kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen, 3 §

Oikeusrekisterikeskukselle toimitetaan ehdotetun säädöksen soveltamisalaan kuuluvia rikosasiatietoja toisista EU -jäsenvaltioista useaan eri käyttötarkoitukseen. Tietoja merkitään säilytysrekisteriin, rikosrekisteriin ja sakkorekisteriin. Tietojen luovuttaminen salassa pidettävistä rekistereistä on säädelty tarkasti erityislajeilla. Seuraavissa kappaleissa on kuvattu soveltamisalaan kuuluvien tietojen käsittelyä ja luovuttamista mainituissa rekistereissä.

Säilytysrekisteriin merkittävät tiedot ja CRIS -järjestelmä

Rikosrekisteritietojen välittäminen EU -jäsenvaltioiden välillä tapahtuu hajaautetun tietotekniikkajärjestelmän (ECRIS) välityksellä ja Suomessa tietojen välittämiseen on käytössä kansallinen CRIS -järjestelmä. EU -rikosrekisterilain 22 § erityissäännöksen mukaan tietoja, jotka on saatu toisesta jäsenvaltiosta pyynnön perusteella, saa käyttää ainoastaan pyynnön perusteena olevaa tarkoitusta varten tai yleistä turvallisuutta koskevan välittömän ja vakavan uhan torjumiseksi.

Tietojen edelleen luovuttamisen rajoitus ei koske toisen jäsenvaltion ilmoittamia, Suomen kansalaiselle annettuja rikostuomioita, jotka merkitään säilytysrekisteriin.

² Laki oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä 7 §

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 157 13101 Hämeenlinna	Vanajantie 10 B 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	029 56 65703	oikeusrekisterikeskus@om.fi

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

EU -rikosrekisterilain 3 luvussa säädettyyn säilytysrekisteriin merkitään tiedot toisen EU -jäsenvaltion rikostuomioistuimen ratkaisusta, joka on annettu Suomen kansalaiselle ja merkitty toisen EU -jäsenvaltion kansalliseen rikosrekisteriin. EU -rikosrekisterilain 8 §:n mukaan säilytysrekisterin käyttötarkoitus on tietojen säilyttäminen ja edelleen luovuttaminen toisille jäsenvaltioille ja Suomen viranomaisille sekä rikosrekisteriin merkitseminen.

Säilytysrekisterin tietoja voidaan luovuttaa rikosasian käsittelyä varten syyttäjä- tai esitutkintaviranomaiselle tai rekisteröidylle henkilölle itselleen ³.

Rikosrekisteriin merkittävät tiedot

Rikosrekisteriin voidaan merkitä tiedot tuomioistuinratkaisusta, joilla Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen on tuomittu ulkomailla rikosrekisteriin merkittävään seuraamukseen. Merkintä tehdään, mikäli rikosrekisterilain 2 § 2 momentin edellytykset täyttyvät. Ilmoitukset toisessa EU -jäsenvaltiossa annetuista rikostuomioista toimitetaan neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS ja kansallisen EU -rikosrekisterilain mukaisesti.

Rikosrekisteritietojen luovuttamisesta säädetään yksiselitteisesti rikosrekisterilaissa ⁴. Rikosrekisterin tietoja käytetään paitsi rikosoikeudellisten seuraamuksen määrittämistä ja täytäntöönpanoa varten, myös henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden arvioimiseksi ⁵. Rikosrekisteriin merkitty toisesta EU -jäsenvaltiosta saatu tieto luovutetaan, kun tietojen luovutukselle on rikosrekisterilain mukainen laillinen peruste, eikä luovutukselle ole asetettu tietojen luovuttamisen estäviä ehtoja ⁶.

Tiedot rikosrekisteristä luovutetaan otteella. Viranomaiselle tai henkilölle itselleen luovutettava rikosrekisteriote sisältää myös toisen jäsenvaltion ilmoittaman tiedon rikostuomiosta, jos se on merkitty edellä mainitun mukaisin perusterin rikosrekisteriin. Viranomaiselle luovutettuja tietoja koskee rikosrekisterilain 11 § mukainen edelleen luovutuskielto.

Sakkorekisteriin merkittävät tiedot

Sakkorekisteriin merkitään toisesta EU -jäsenvaltiosta sakkopuitepäätöksen ⁷ tai konfiskaatiopuitepäätöksen ⁸ nojalla täytäntöönpantaviksi saapuvista päätöksistä. Ne päätökset, joita ei voida syystä tai toisesta syöttää sakkorekisterijärjestelmään, pidetään manuaalisessa rekisterissä.

Tiedot sakkorekisteristä luovutetaan otteella ja tiedot voidaan luovuttaa sakon täytäntöönpanolain 50 § mukaan täytäntöönpanotehtävien suorittamista varten ulosotto-, poliisi-, ja vankeinhoitoviranomaisille sekä haastemiehille. Sakkorekisterin tietoja käytetään myös luotettavuuden ja henkilökohtaisen sovel-

3 EU -rikosrekisterilaki 11 §

4 Rikosrekisterilaki 3 §

5 Rikosrekisterilaki 1 § 2 ja 3 mom

6 EU -rikosrekisterilaki 9 § 4 mom ja rikosrekisterilaki 5 § 1 mom

7 2005/214/YOS

8 2006/783/YOS

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 157 13101 Hämeenlinna	Vanajantie 10 B 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	029 56 65703	oikeusrekisterikeskus@om.fi

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

tuvuuden arvioimiseksi ja luovutetaan niille viranomaisille, joiden oikeudesta tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla.

Sakkorekisterin ote sisältää tiedot myös toisessa jäsenvaltiossa tuomitusta sakkorangaistuksesta, jos se pannaan täytäntöön sakon täytäntöönpanolain mukaisesti ja on merkitty sakkorekisterijärjestelmään.

3. Rikosasiatietojen poistamiselle ilmoitettujen määräaikojen noudattaminen, 4 §

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta noudattaa rikosasiatiedot antaneen, toisen EU:n jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen, ilmoittamaa määräaika, jonka päättyessä tietojen vastaanottajan on poistettava tiedot tai tarkistettava niiden tarpeellisuus. Säädös ei aiheuttaisi muutoksia Oikeusrekisterikeskuksen järjestelmiin. Tietojen poistosta soveltamisalaan kuuluvia Oikeusrekisterikeskuksen rekisterinpidossa kuuluvien rekisterien osalta on säädetty erityislaeilla.

Rikosrekisteri ja säilytysrekisteri

Rikosrekisterin osalta on säädetty poikkeuksesta kansallisiin poistosäännöksiin, mikäli tieto on saatu toisesta EU -jäsenvaltiosta. Poikkeuksen mukaan poisto tehdään, jos tiedot toimittanut jäsenvaltio ilmoittaa tiedon poistamisesta omasta rekisteristään⁹ ennen kuin tieto kansallisen poistosäännöksen mukaan tulisi poistaa. Säilytysrekisteristä tieto poistetaan kun tiedon toimittanut jäsenvaltio ilmoittaa poistosta¹⁰.

Sakkorekisteri ja oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä

Sakkorekisterin ja oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän osalta poikkeuksia poistosääntöihin ei ole säädetty.

Sakkorekisteristä tieto poistetaan sakon täytäntöönpanolain 52 § mukaisesti viiden vuoden kuluttua seuraamuksen täytäntöönpanon päättymisestä. Samaa poistosäädöstä noudatetaan myös sen tiedon osalta, joka on saatu toisesta EU -jäsenvaltiosta. Tieto on mahdollista poistaa myös ennen tätä, jos tiedon toimittanut jäsenvaltio ilmoittaa tiedon poistamisesta ennen kansallista poistoaikaa

Oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätöstietojärjestelmästä tiedot poistetaan vuoden kuluessa siitä, kun rekisterimerkintöjen tekemistä varten välitetyt tiedot on toimitettu toiselle viranomaiselle tai lopputulosta koskevat merkinnät viiden vuoden kuluttua lainvoimaisesta ratkaisusta.

Diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tiedot poistetaan vuoden kuluessa ratkaisusta.

4. Rikosasiatietojen säilyttäminen rekisteröidyn oikeutettujen etujen suojaamiseksi, 5 §

⁹ Rikosrekisterilaki 10.3 §

¹⁰ EU -rikosrekisterilaki 12 §

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 157 13101 Hämeenlinna	Vanajantie 10 B 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	029 56 65703	oikeusrekisterikeskus@om.fi

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

Pykälässä säädettäisiin poikkeus lain soveltamisasiaan kuuluvien rikosasiatietojen rekisterikohtaisille poistosäännöille. Sääntely velvoittaisi säilyttämään rikosasiatiedon, poistosäännöksistä huolimatta, tilanteissa, kun on perusteltua syytä uskoa, että poistaminen haittaisi rekisteröidyn oikeutettuja etuja.

Rikosrekisterin, sakkorekisterin, säilytysrekisterin ja oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän tietojen poistamisesta säädetään erityislaissa. Poistosäännökset on kuvattu osiossa 3. Poistot tapahtuvat automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävistä rekistereistä automaattisesti ja rekisterien mahdollisesta manuaalisesta osasta tai kokonaan manuaalirekisterinä pidettäväs-
tä rekisteristä manuaalipoistona tuhoamalla asiakirjat.

Myös korjatut tiedot poistetaan kunkin rekisterin poistosäännösten mukaisesti, eikä poistosäännöksestä poiketa sen perusteella, että rekisteritieto on ollut virheellinen ja sitä on sen rekisteritiedon elinkaaren aikana korjattu virheen vuoksi.

4.1. Tietojärjestelmämuutokset koskien 5 §:n mukaista rikosasiatietojen säilyttämistä

Mikäli lain soveltamisalaan kuuluvan rikosasiatiedon osalta säilyttäminen tietojärjestelmässä tulee poikkeustapauksessa mahdollistaa, vaatii se järjestelmämuutoksia rikosrekisteriin, sakkorekisteriin ja säilytysrekisteriin. Järjestelmämuutoksissa tulisi huomioida, että lainkohdan mukaisessa poikkeustapauksessa säilytetty tieto ei saa olla käsiteltävissä muussa, kun siinä tapauksessa, joka esti poistamisen. Käsittely muilta kuin rekisterinpitäjän loppukäyttäjiltä tulisi estää.

Järjestelmämuutokset rikosrekisteriin ja säilytysrekisteriin tulisivat olemaan kohtuullisia ja sakkorekisteriin mittavia. Järjestelmätoimittajilta ei ole mahdollista saada tarkkaa kustannusarviota ennen maksullista järjestelmämäärittelyä.

Suuntaa antavat, ei sitovat arviot on merkitty taulukkoon 1.

Rekisteri/järjestelmä	Kustannusarvio
Sakkorekisteri	39.000 €
Rikosrekisteri	13.000 €
Säilytysrekisteri	11.000 €

Taulukko 1.

5. Rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskeva 10 §

Pykälään ehdotetaan otettavaksi henkilötietolain tarkastusoikeutta koskeva 26 §:ää täydentävä säännös, jossa säädettäisiin soveltamisalassa olevia rikosasiatietoja koskevan käsittelyn lokitietojen tarkastusoikeudesta viimeisen kuluneen vuoden ajalta.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 157 13101 Hämeenlinna	Vanajantie 10 B 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	029 56 65703	oikeusrekisterikeskus@om.fi

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

Henkilörekisterin käyttöön liittyvät lokitiedot eivät kuulu henkilötietolain omien tietojen tarkastusoikeuden piiriin. Lokitietoja henkilörekisterijärjestelmien käytöstä voidaan joissain tapauksissa pitää salassa pidettävänä julkisuuslain 24.1 § 7 kohdan mukaan ¹¹. Edellytyksenä salassapidolle on säädöksen mukaan se, että tiedon antaminen ei vaarantaisi turvajärjestelyjen toteutumista.

Salassa pidettävien lokitietojen luovutus on oikeuskäytännön mukaan ollut mahdollista ainoastaan julkisuuslain 11 §:n asianosaisen tiedonsaantioikeuden nojalla ¹². Luonnokseen kirjattu lokitietojen tarkastusoikeus kaikkiin oikeushallinnon henkilörekistereihin, häntä koskevien lain soveltamisalaan kuuluvien rikosasiatietojen osalta, laajentaisi rekisteröidyn tarkastusoikeutta myös sakkorekisterin lokitietoihin.

Rikosrekisterin ja säilytysrekisterin tietojen tarkastaminen

Rekisteröidyn oikeudesta lokitietoihin on säädetty erikseen rikosrekisterilain 6.8 §:ssä ja säilytysrekisterin osalta EU -rikosrekisterilain 13 §:ssä. Molemmissa säädöksissä luodaan rekisteröidylle oikeus saada tieto siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen hänestä on annettu tietoja automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävästä rekisteristä viimeisen vuoden aikana. Rikosrekisterijärjestelmään ja säilytysrekisteriin on rakennettu automaattinen lokitus kaikesta tietojen käsittelystä. Lokitiedot pysyvät tallessa järjestelmässä viiden vuoden ajan käsittelyhetkestä.

Oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä ja sakkorekisteri

Oikeushallinnon valtakunnallista tietojärjestelmää koskevaan säädökseen, eikä lakiin sakon täytäntöönpanosta sakkorekisterin osalta, ei ole erikseen kirjattu tarkastusoikeutta lokitietoihin, eikä järjestelmiin ole toteutettu tietojen käsittelyn lokitusta niin, että tieto käsittelystä viimeisen vuoden aikana olisi mahdollista luovuttaa.

5.1 Tietojärjestelmämuutokset koskien 10 §:n mukaista lokitietojen tarkastusoikeutta

Rikosrekisterin ja säilytysrekisterin osalta lokitietojen tarkastamiseen liittyvät toiminnallisuudet on jo toteutettu, joten kustannuksia aiheutuisi ainoastaan sakkorekisterin lokitietojärjestelmän rakentamisesta.

Vaikka ehdotetun säädöksen mukaan tarkastusoikeus koskisi ainoastaan sen soveltamisalaan kuuluvia rikosasiatietoja, tarkoituksenmukaista olisi toteuttaa lokitietojen tarkastamiseen liittyvät muutokset sakkorekisteriin niin, että se koskisi kaikkia viimeisen vuoden aikana luovutettuja tietoja.

Huomion arvoista on, että sakkorekisterijärjestelmä on ainoastaan Oikeusrekisterikeskuksen virkamiesten käytössä oleva järjestelmä, joten loppukäyttäjiä

11 KHO:2014:69

12 KHO:2014:69

Oikeusrekisterikeskus
PL 157, 13101 HÄMEENLINNA

28.8.2015

Dnro 142/00/2015

on kokonaisuudessaan alle viisikymmentä. Kattavaa lokitietojärjestelmää ei ole toteutettu sakkorekisteriin, koska loppukäyttäjää on vähän ja järjestelmä on elinkaarensa siinä vaiheessa, että mittavia muutoksia ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa.

Suuntaa antavan arvion mukaan lokitietojärjestelmän rakentamisen kustannukset olisivat noin 130.000 €. Tarkempaa kustannusarviota on mahdotonta antaa ilman maksullista järjestelmäarviontekoa.

6. Rikosasiatietojen luovutuksen kirjaaminen, 12 §

Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta kirjata soveltamisalaan kuuluvien tietojen luovutus. Kirjaaminen järjestettäisiin sähköisellä lokilla tai manuaalisesti.

Rikosrekisterin ja säilytysrekisteri

Rikosrekisterijärjestelmään ja säilytysrekisteriin on rakennettu automaattinen lokitus kaikista tietojen käsittelystä, myös tietojen luovuttamisesta. Lokitiedot pysyvät tallessa järjestelmässä viiden vuoden ajan käsittelyhetkestä. Järjestelmämuutoksia rikosrekisteriin ja säilytysrekisteriin ei näin ollen olisi tarpeen tältä osin tehdä.

Sakkorekisteri

Sakkorekisterin osalta luovutuksen kirjaaminen voitaisiin toteuttaa samalla kun rakennetaan lokitietojärjestelmä, joten kustannukset on otettu huomioon kohdan 5.1 kustannusarviossa.

9. Yhteenveto

Oikeusrekisterikeskuksen käytössä olevien järjestelmien kehittämismäärärahat ovat olleet useamman vuoden alimitoitettut tarpeisiin nähden. Toimintaa on jouduttu rahoittamaan lisäbudjettimenettelyllä ja virasto on hakenut loppuvuodesta 2014 pysyvää tasokorotusta tietojärjestelmämenoihinsa.

Järjestelmäkustannukset, erityisesti sakkorekisterijärjestelmään tulevat olemaan suuntaa antavan arvion mukaan erittäin merkittäviä. Mikäli luonnos hallituksen esitykseksi aiotaan viedä eteenpäin muodossa, joka aiheuttaa Oikeusrekisterikeskukselle järjestelmäkustannuksia, tulee kustannukset kattaa erillisrahoituksella irrallaan viraston omista kehitysmäärärahoista.

Johtaja


Ritva-Liisa Raatikainen

Rekisteripäällikkö


Teemu Mikkola

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 157 13101 Hämeenlinna	Vanajantie 10 B 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	029 56 65703	oikeusrekisterikeskus@om.fi

